

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อความมั่นคงและความเจริญก้าวหน้าของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่กำลังพัฒนาเช่นประเทศไทย ปัจจัยสำคัญในการพัฒนาดังกล่าวก็คือ กำลังคนและคุณภาพของคน การพัฒนาดังคนและคุณภาพของคนจะเกิดขึ้นไม่ได้อย่างแน่นอน ถ้าไม่มีการพัฒนาด้านการศึกษา เพราะการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งในการพัฒนาประเทศ "เศรษฐกิจของชาติจะเจริญก้าวหน้าไปได้เพียงไหน ขึ้นอยู่กับปริมาณและคุณภาพของระบบการศึกษา"¹ เป็นสำคัญ "ความเจริญก้าวหน้า ความผาสุกสมบูรณ์และความมั่นคงของประเทศชาติ ขึ้นอยู่กับการศึกษาของคนในชาตินั้น"² ประเทศใดที่พลเมืองมีระดับการศึกษาสูง ย่อมจะทำให้การพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ และการที่บุคคลจะได้รับการศึกษาระดับสูงนั้น จะต้องผ่านการศึกษาระดับพื้นฐานมาก่อน "การสอนเพื่อปูพื้นฐานในระดับอนุบาลและประถมศึกษาอันมีความสำคัญมาก เพราะการเจริญเติบโตและการพัฒนาทางด้านสมองในวัยนี้เป็นพื้นฐานการเรียนรู้ในวัยรุ่นซึ่งต่อเนื่องจนถึงระดับวิทยาลัย"³ ถ้าการศึกษาระดับพื้นฐานคือประถมศึกษาล้มเหลวเสียแล้ว ย่อมจะมีผลสืบทอดไปสู่ระดับที่สูงขึ้นต่อไปอย่างแน่นอน

เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่า การศึกษาระดับประถมศึกษาของประเทศไทยมีคุณภาพต่ำ เด็กที่เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 แล้ว บางส่วนยังอ่านและเขียนภาษา

¹บุญชนะ อัครถาวร, "บทบาทของการศึกษาในการพัฒนาเศรษฐกิจ," วารสารสภาการศึกษาแห่งชาติ, 6 (ตุลาคม, 2514), 7.

²บุญถิ่น อัครถาวร, "แนวนโยบายการผลิตครูในอนาคต," วารสารครุศาสตร์, 1 (กุมภาพันธ์-มีนาคม, 2514), 12.

³บุศรินทร์ ปัทมาคม, "ความรู้สึกของครูมีผลต่อคุณภาพทางการศึกษา," ศูนย์ศึกษา, 17 (กันยายน-ตุลาคม, 2514), 28-32.

ไทยไม่ได้ จากการวิจัยของฝ่ายวิชาการ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการพบว่า "ผู้ที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 แล้ว มีความรู้ความสามารถในการทำเลข อ่านและเขียนพอที่จะนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน มีร้อยละ 67.00 และผู้ที่มีความรู้ยังไม่ถึงขั้นที่จะยอมรับว่า คิดเลขเป็น อ่านหนังสือออกและเขียนหนังสือได้มีร้อยละ 33.00"⁴

นอกจากนี้ยังมีปัญหานักเรียนตกซ้ำชั้นและออกกลางคันอีกเป็นจำนวนมาก ปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาเรื้อรัง และแก้ไม่ตกตลอดมา บุคคลที่ถูกวิพากษ์วิจารณ์มากที่สุดในเรื่องนี้ก็คือครู เพราะถือว่า "ในการศึกษา ตัวจักรสำคัญก็คือผู้สอน"⁵ "ครูมีบทบาทอันสำคัญยิ่งในการพัฒนาเด็กให้เจริญงอกงามทั้งทางด้านสติปัญญา ร่างกาย สังคม และอารมณ์"⁶ "ครูเป็นผู้มีอิทธิพลเหนือจิตใจของเด็ก เด็กจะให้ความเคารพนับถือครูอยู่แล้วโดยธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กในวัยต้น"⁷ ความสำคัญของครูที่มีต่อการเรียนการสอนนั้น มีมากเกินกว่าที่จะกล่าวอ้าง แต่หากครูประสิทธิภาพเสียแล้ว การเรียนการสอนย่อมจะขาดประสิทธิภาพไปด้วยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ปัญหาที่มีอยู่ว่า ครูที่มีประสิทธิภาพนั้นควรจะมีคุณลักษณะอย่างไร คำตอบก็คือ ต้องเป็นครูชั้นอาชีพเช่นเดียวกับอาชีพสำคัญอื่น ๆ เป็นต้นว่า แพทย์หรือนักกฎหมาย แพทย์วินิจฉัยโรคและวางยาคนไข้ผิด อาจทำให้คนไข้เป็นอันตรายถึงแก่ชีวิต นักกฎหมายพิจารณาคดีพลาด อาจทำให้ผู้บริสุทธิ์กลายเป็นคนผิด แต่ครูยิ่งไปกว่านั้น เพราะหากครูสอนให้ตัวอย่างหรือให้แนวคิดที่ไม่ดีแก่เด็ก สิ่ง

⁴กรมสามัญศึกษา, รายงานการวิจัยสภาพการรู้หนังสือของผู้จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 (พระนคร: 2512), หน้า 40.

⁵เจือ สตะเวทิน, "ผู้สอน," จันทร์ เกษม, น. 97 (พฤศจิกายน-ธันวาคม, 2513), 26-9.

⁶ชญู แสงศักดิ์, "ครูกับเสถียรภาพของประเทศ," วารสารสภาการศึกษาแห่งชาติ, 4 (กุมภาพันธ์, 2513), 12-22.

⁷สมบุญ ขวัญยืน, "ครูดีที่เราต้องการ," มิตรครู, 11 (ธันวาคม, 2512), 15-38.

เหล่านั้นจะฝังแน่นอยู่ในความทรงจำของเด็กตลอดไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กวัย
ประถมศึกษา “ครูที่เรียกว่าชั้นอาชีพนั้น นอกจากจะมีความรู้และความสามารถที่จะ
ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้อื่นแล้ว ยังจะต้องมีทักษะ (Skills) ต่าง ๆ อีกด้วย ทักษะ
ต่าง ๆ ที่ว่านี้ คือ ทักษะในการถ่ายทอดความรู้ และถือว่าเป็นทักษะทางอาชีพ
(Professional Skills) ซึ่งจะได้มาด้วยการศึกษา ฝึกฝน อบรม ไม่ใช่เกิดขึ้นเอง
นอกจากนั้นยังจำเป็นจะต้องมีทักษะในการแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ อันจะเกิดขึ้นได้
ก็จำเป็นที่จะต้องสามารถนำความรู้นั้น ๆ ไปใช้ให้เป็นประโยชน์แก่ชุมชนและสังคมได้
อีกด้วย”⁸

มัลลิกา เกาพิจิตร⁹ กล่าวว่า “เด็กทุกคนที่ไม่ทพพลภาพย่อมจะมีบทบาทใน
สังคมและดำเนินชีวิตตามความพอใจและความปรารถนาของตน หน้าที่ของครูก็คือช่วย
ให้นักเรียนเข้าใจชีวิตและสังคม” นอกจากนี้ “ครูจะต้องมุ่งสอนให้เด็กมีความรู้ ความ
เข้าใจ มีนิสัย และทัศนคติที่ดีตามลำดับขั้นของการศึกษา เพื่อเด็กจะได้ใช้เป็นเครื่อง
มือดำเนินชีวิตและแก้ปัญหาชีวิตของตนตามแนวทางที่ถูกต้อง”¹⁰

จะเห็นได้ว่าประสิทธิภาพของการเรียนการสอนจะเกิดขึ้นได้นั้น นอกจาก
จะเกิดขึ้นโดยครูชั้นอาชีพแล้ว การกำหนดขอบเขตและหน้าที่ของครูไว้อย่างแน่ชัด ก็
เป็นอีกส่วนหนึ่งที่จะช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพของสิ่งดังกล่าวได้ดียิ่งขึ้น

การกำหนดขอบเขตและหน้าที่ของแต่ละอาชีพไว้อย่างแน่ชัด เป็นเรื่องสำคัญ

⁸ สุภรณ์ ศรีพิพล, “การผลิตครูชั้นอาชีพ,” วารสารสภาการศึกษาแห่งชาติ,
7 (กันยายน, 2515), 10-18.

⁹ มัลลิกา เกาพิจิตร, “การศึกษาสำหรับครู,” ศูนย์ศึกษา, 12 (กันยายน,
2508), 29.

¹⁰ เกรียง เอี่ยมสกุล, “บทบาทของครูในสังคมปัจจุบัน,” ศูนย์ศึกษา, 16
(มกราคม, 2512), 5.

อีกอย่างหนึ่งที่จะทำให้ผู้มีอาชีพนั้น ๆ สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพสูง อาชีพครู เป็นอาชีพที่ควรจะมีการกำหนดขอบเขตและหน้าที่เอาไว้ ทั้งนี้เพราะผู้ที่ประกอบอาชีพครูควรมีคุณสมบัติที่เป็นแบบฉบับของตนเอง ในประเทศไทยเรายังไม่มีการกำหนดสิ่งดังกล่าวไว้อย่างชัดเจนและอย่างมีระบบ เพราะยังมีความคิดว่า ครูทุกคนควรจะสามารถปฏิบัติงานพื้นฐานด้านการสอนได้เหมือนกันหมด ซึ่งความจริงหาเป็นเช่นนั้นไม่ ผลที่ได้จากความคิดและความเชื่อดังกล่าว ทำให้ครูไม่เข้าใจขอบเขตและหน้าที่ของตนอย่างถ่องแท้ อันนำไปสู่ความล้มเหลว และสูญเปล่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับประถมศึกษาดังที่ปรากฏอยู่

จากปัญหาดังกล่าว ถ้าพิจารณากันด้วยความเป็นธรรมแล้วจะเห็นว่า เราไม่ควรโยนความผิดพลาดทั้งหมดให้แก่ครู ทั้งนี้เพราะสถาบันผลิตครูส่วนใหญ่ไม่ได้เตรียมตัวผู้ที่ออกไปทำการสอนให้ตระหนักถึงภาระหน้าที่และขอบเขตไว้อย่างแจ่มชัด นักศึกษาครูส่วนมากจบออกไปพร้อมกับความคลุมเครือ ยิ่งไปกว่านั้น "ปัจจุบันเราสร้างครูมากเกินไป จนจะกลายเป็นความมั่งง่าย เราเพิ่มปริมาณนักเรียนฝึกหัดครูทั้งกลางวันและสมทบ ในขณะที่เรายังไม่มีหลักประกันคุณภาพของคนที่จะไปสร้างคนได้อย่างดีพอ"¹¹ ชีระ สุมิตร¹² ได้กล่าวถึงเรื่องนี้เป็นทำนองเดียวกันว่า "ในปัจจุบันการฝึกหัดครูประสบปัญหาการขยายตัวด้านปริมาณ แต่ขณะเดียวกันหาได้พัฒนาในเรื่องคุณภาพเป็นเงาตามตัวไม" ผลจากการขยายตัวเพียงด้านปริมาณดังกล่าว จะสืบทอดไปสู่การเรียนการสอนที่ไร้ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ชวาล แพร่สกุล¹³ ให้แนวคิดว่า "ครูเป็นบุคคลสำคัญกลุ่มหนึ่งในการพัฒนา

¹¹ไพฑูริย์ สีนลารัตน์, "บุขนี้บุคคล ภาพหลอนของความเลือน," วิทยาสาร, 24 (มกราคม, 2516), 8-12.

¹²ชีระ สุมิตร, การฝึกหัดครู: ปัญหาและโอกาส (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เพื่ออักษร, 2518), หน้า 52.

¹³ชวาล แพร่สกุล, เทคนิคการวัดผล (ฉบับปรับปรุง พิมพ์ครั้งที่ 4; พระนคร: วัฒนาพานิช, 2509), หน้า 29.

คน ให้มีความรู้ความสามารถในการใช้ปัญญา เพื่อให้เป้าหมายของการศึกษาเป็นไปตามจุดประสงค์ นโยบายการผลิตครู ของผลิตครูที่มีคุณภาพและสมรรถภาพที่ดี¹⁴ เมื่อสถาบันผลิตครูใดผลิตครูที่มีคุณภาพและสมรรถภาพที่ดีแล้ว แนนอนที่สศครจบจากสถาบันเหล่านั้นจะต้องตระหนักถึงภาระหน้าที่ของตนได้มากพอ แต่ทั้งนี้มิได้หมายความว่าครูที่จบจากสถาบันต่าง ๆ จะเป็นเช่นเดียวกันทั้งหมด เพราะวาปัจจุบันเรามีสถาบันผลิตครูมากมาย ทั้งระดับวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย ซึ่งแต่ละสถาบันก็มีปรัชญา หลักสูตร จุดมุ่งหมาย และความต้องการที่ต่างกัน อันก่อให้เกิดปัญหาขึ้นในโรงเรียนต่าง ๆ เสมอ โรงเรียนหลายแห่งมักจะคิดว่าครูของตนสามารถปฏิบัติงานสอนได้ทุกอย่าง ทั้ง ๆ ที่ความเป็นจริงแล้วไม่สามารถปฏิบัติได้ สิ่งเหล่านี้ทำให้การปฏิบัติงานของครูมีมาตรฐานต่ำ อันเป็นผลกระทบกระเทือนต่อการเล่าเรียนของนักเรียนเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เนื่องมาจากครูไม่ทราบขอบเขตและหน้าที่การปฏิบัติงานของตนอย่างแน่ชัดนั่นเอง

พนัส หันนาคินทร์¹⁴ กล่าวถึงปัญหาการจัดหลักสูตรในสถาบันฝึกหัดครูว่า "มีปัญหาควรได้รับการพิจารณาคือ ควรจะได้มีการกำหนดนโยบายร่วมกันระหว่างสถาบันผลิตครูทั้งหมด เพื่อจะได้ดำเนินการให้สอดคล้องกับความต้องการของประเทศชาติเป็นส่วนรวม" เพราะถ้าสถาบันผลิตครูทุกสถาบันมีแผนนโยบายร่วมกันแล้ว ย่อมจะทำให้ครูจบจากสถาบันที่ต่างกันสามารถเข้าใจขอบเขตหน้าที่ของตนได้เหมือนกัน ความยุ่งยากและปัญหาต่าง ๆ ก็จะไม่เกิดขึ้น ทำให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพสูง อันเป็นทางหนึ่งที่จะช่วยแก้ไขปัญหาเรื่องคุณภาพของการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประถมศึกษาที่น่าเป็นห่วง เช่นทุกวันนี้

จากมูลเหตุและปัญหาดังกล่าวข้างต้น แผนกวิชาประถมศึกษาและองค์การ

¹⁴พนัส หันนาคินทร์, ข้อเสนอแนะในการบริหารงานของสถาบันผลิตครู (พินุลโลก: วิทยาลัยวิชาการศึกษาพินุลโลก, 2511), หน้า 8.

ยูนิเซฟได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการกำหนดขอบเขตหน้าที่และงานของครูประถมศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการผลิตและอบรมครูประถมศึกษาให้มีคุณภาพ จึงได้จัดทำโครงการวิจัยเกี่ยวกับขอบเขตหน้าที่และเกณฑ์มาตรฐานของครูประถมศึกษาชั้นประถมศึกษาหนึ่ง ผู้วิจัยมีความสนใจและต้องการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้อยู่แล้ว จึงได้เข้าร่วมทำการวิจัยในโครงการนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ

1. เพื่อศึกษาและรวบรวมเกี่ยวกับขอบเขตหน้าที่และเกณฑ์มาตรฐานของครูประถมศึกษา
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนประถมศึกษาและครูปกครองในจังหวัดอุตรดิตถ์เกี่ยวกับขอบเขตหน้าที่และเกณฑ์มาตรฐานของครูประถมศึกษา
3. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนประถมศึกษาในจังหวัดอุตรดิตถ์เกี่ยวกับขอบเขตหน้าที่และเกณฑ์มาตรฐานของครูประศึกษาระหว่างนักเรียนที่เป็นเพศหญิง และเพศชาย

สมมติฐานในการวิจัย

นักเรียนประถมศึกษาในจังหวัดอุตรดิตถ์ทั้ง เพศชายและเพศหญิงมีความเห็นเกี่ยวกับขอบเขตหน้าที่และเกณฑ์มาตรฐานของครูประถมศึกษาไม่แตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ
 - 1.1 นักเรียนที่กำลังเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-7 ในอำเภอเมืองลับแล ทรอน และท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ จำนวน 1,000 คน

1.2 ผู้ปกครองของนักเรียนที่กำลังเรียนชั้นประถมศึกษาในอำเภอเมือง และอำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ จำนวน 100 คน

2. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาและผู้ปกครองเกี่ยวกับขอบเขตและเกณฑ์มาตรฐานของครูประถมศึกษา โดยใช้แบบสอบถามนักเรียนและสัมภาษณ์ผู้ปกครอง ซึ่งประกอบด้วยเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

- หมวด ก. ความรู้ของครู (ความรู้วิชาสามัญและความรู้วิชาชีพ)
- หมวด ข. ทักษะในการสอนของครู
- หมวด ค. ทัศนคติของครู
- หมวด ง. หน้าที่และงานของครู

ขอตกลงเบื้องต้น

1. การวิจัยครั้งนี้ใช้ข้อมูลจากคำตอบในแบบสอบถามนักเรียนและสัมภาษณ์ผู้ปกครอง ผู้วิจัยถือว่าตอบแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ทุกคนตอบตามข้อเท็จจริงปราศจากอคติและมีใจมุ่งหวังประโยชน์อันใดทั้งสิ้น

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสอบถามนักเรียน และแบบสัมภาษณ์ผู้ปกครอง เป็นเครื่องมือที่เชื่อถือได้ เพราะผ่านการทดลองจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษา และ ผู้ปกครองมาแล้ว

ความจำกัดของการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยซึ่งเป็นแบบสอบถามนักเรียนและสัมภาษณ์ผู้ปกครองที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น อาจครอบคลุมเกี่ยวกับขอบเขตหน้าที่และเกณฑ์มาตรฐานของครูไม่ครบถ้วน ทำให้ผลการวิจัยไม่สมบูรณ์

2. กลุ่มตัวอย่างประชากรอาจตอบโดยใช้ประสบการณ์ที่ตนได้รับอยู่ ทำให้ผลการวิจัยคลาดเคลื่อนไปบ้าง

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. ครูประถมศึกษา หมายถึง ผู้ที่สอนในโรงเรียนระดับประถมศึกษาทุกสังกัด
2. นักเรียนประถมศึกษา หมายถึง นักเรียนที่กำลังเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-7 ในโรงเรียนประถมศึกษาทุกสังกัด ในจังหวัดอุดรธานี
3. ผู้ปกครอง หมายถึง ผู้ที่มีภูมิลำเนาและมีบุตรหลานหรือญาติเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาในจังหวัดอุดรธานี
4. ความคิดเห็น หมายถึง ความเชื่อ ความคิด การตัดสินใจ การแสดงออกซึ่งไม่มีการชักนำหน้าผู้ถูกหรือผู้คิด¹⁵ ในที่นี้หมายถึงความคิดเห็นที่แสดงออกในการตอบแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์
5. ขอบเขตหน้าที่ หมายถึง ปริมาณของหน้าที่ซึ่งกำหนดไว้สำหรับบุคคลในตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่ง
6. เกณฑ์มาตรฐาน หมายถึง มาตรการที่กำหนดขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการประเมินคุณลักษณะบางอย่างที่ต้องการ
7. ขอบเขตหน้าที่และ เกณฑ์มาตรฐาน หมายถึง ปริมาณของหน้าที่และ

¹⁵Carter V. Good, Dictionary of Education (New York : McGraw-Hill Company, 1973), p.399.

มาตรฐานที่ใช้เป็นเครื่องแสดงคุณภาพของครู ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 หมวด คือ หมวด ก. ความรู้ของครู (ความรู้วิชาสามัญ และความรู้วิชาครู) หมวด ข. ทักษะในการสอนของครู หมวด ค. ทศนคติของครู และหมวด ง. หน้าที่และงานของครู

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ช่วยให้ครู สถาบันผลิตครู และบุคคลทั่วไปได้เข้าใจขอบเขตและหน้าที่ของครูที่ดี
2. เป็นแนวทางสำหรับสถาบันผลิตครู ใ้มองเห็นถึงลักษณะที่พึงประสงค์ของครูประถมศึกษา เพื่อที่จะผลิตครูประถมศึกษาให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น
3. เป็นแนวทางในการอบรม และ คัดเลือกครูเข้าทำงาน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย